

Stejsi Robinson

TUPAK SAKUR

AUTORIZOVANA BIOGRAFIJA

Prevela
Ivana Veselinović

Laguna

<i>Uvod</i>	11
-------------	----

PRVI DEO **NJUJORK**

01 Cradle to the Grave	18
02 Dear Mama	41
03 The Streetz R Deathrow	60
04 Nothin but Love	70

DRUGI DEO **BALTIMOR**

05 Nothing to Lose	91
06 In the Depths of Solitude	112
07 Keep Ya Head Up	126

TREĆI DEO **ZALIV**

08 Thug Style	143
09 Panther Power	161
10 Words of Wisdom	177
11 Fame	191
12 Nothing But Trouble	203
13 Violent	216
14 Only God Can Judge Me	232

SAD

ČETVRTI DEO**LOS ANGELES**

15 Souljah's Revenge	247
16 Holler If Ya Hear Me	263
17 Me Against the World	279
18 Letter 2 My Unborn	301
19 It Ain't Easy	318

PETI DEO**ŽIVETI I UMRETI U EL EJU**

20 California Love	335
21 In the Event of My Demise	356

Izjave zahvalnosti 380

Amaru izjave zahvalnosti 385

Opisi slika i autori 387

O autorki 391

R Ž A

Black Seed / Keep on Growing

THE ROSE THAT GREW FROM CONCRETE

AN AUTOBIOGRAPHY BY TUPAC A. SHAKUR

INTRODUCTION

I. THE PANTHER AND THE GANGSTER

II THE "SHINING PRINCE" IS BORN FREE

III LESSONS FROM AMERICAN SCHOOLS

IV LESSONS FROM LADY LIBERTY

V LESSONS FROM AMERICAN SOCIETY

VI A BETTER PLACE

VII THE BALTIMORE SCHOOL 4 THE ARTS

VIII THE ETERNAL circle

VIII MIGRATION 2 THE RESERVATION

X THE BOYZ FROM ROSA

XI APRIL

XII HUMPTY HUMPT ACROSS AMERICA

XIII ON ME & OWN

Childhood

Baltimore

Martin
Rosa

Black Seed - Grown-up

Black Seed To Black Oak

INTRODUCTION

Calling This an autobiography may have mislead some people. IT's more of a Diary that I don't mind people reading. There are personal things in these pages and it is my hope that by gaining some insight on my life one may have a better understanding of who I am and why I Do some of the things I DO. If By Telling my life story, I Hurt someone or I uncover some STONES, Forgive me, my only intention was to express myself, & in fact Better myself By telling all about myself! AT This moment I am 18 years old and the Date is ~~November 26, 1989~~, In the middle of my life. Anyway, Here it is my Diary, poems and autobiography wrapped in one.

Peace,
Tupac Amaru
Shakur

Strane 8, 9

Sadržaj i uvod autobiografije koju je Tupak počeo da piše 1989. sa osamnaest godina

UVOD

Tupaka sam upoznala kad je imao sedamnaest godina. U tom trenutku za mene nije predstavljao ništa više od još jednog lika iz naše ekipe. Išao je u istu srednju školu koju sam ja završila, Tamalpais, u malom mestu Mil Veli u Severnoj Kaliforniji, a upoznala sam ga dok sam se vraćala kući sa koledža. U tom trenutku nisam mogla ni da pretpostavim da gledam u buduću kulturnu ikonu, globalnu zvezdu... niti da će otići u legendu – izuzev kada nam je sâm govorio da će se to desiti. Čak i tako mlad bio je pun samopouzdanja, ubeđen da će iza sebe ostaviti trag. Uvereniji od bilo kog drugog kog sam poznavala.

Nekoliko meseci kasnije, kada sam se ja vratila na koledž u Los Anđelesu a on odlučio da je srednja škola gubljenje vremena, pozvao je moje cimere i mene, svi smo bili iz Mil Velija, da pita može li da bude kod nas neko vreme, spavaće na kauču. „Moram da se preselim“, rekao je. U to vreme je s nestrpljenjem iščekivao vesti od svoje menadžerke u vezi sa ugovorom za snimanje albuma. „Karijera mi ne napreduje dovoljno brzo“, objasnio je, „mislim da treba da budem u El Eju.“ Nekoliko dana kasnije pojavio se na našim vratima sa rancem na leđima i plavom sveskom u rukama.

Dok smo iz dana u dan moji cimeri i ja odlazili na predavanja ili posao on je ostajao sam u stanu grozničavo pišući u tu svesku. Kada bismo se kasno popodne vratili, želeo je da sa nama podeli ono što je napisao tog dana. Zamislite tinejdžera Tupaka kako sedi za našim stolom dok jedemo ramen nudle i makarone sa sirom, repuje o mladom crnom muškarcu, vapeći za promenom u stihovima bremenitim smislom.

Kada se prisetim tog trenutka, shvatam da još uvek *nisam znala*. Slušala sam. Čula sam ga. Cenila što mu je stalo. Ali *nisam znala* da sam u prisustvu mladog čoveka koji je bio na nepokolebljivom putu da digne glas protiv nejednakosti u našem društvu na toliko različitih načina. *Nisam znala* jer, iako to nerado priznajem, nisam bila spremna za priču o mladom crnom čoveku i problemima sa kojima se on suočava kao jedna od najranjivijih grupacija u okviru naše populacije. Želela sam da pričam o mladom crnom čoveku sa predavanja tog dana i kako je bio sladak. Sa dvadeset godina mislila sam samo na sebe. Sa svojih sedamnaest Tupak je mislio na sve ostale.

Kada mu je menadžerka Lejla Stajnberg našla smeštaj, zahvalio nam se i otišao. Dok je stajao na vratima te večeri, sa rancem i sveskom u rukama, cimeri i ja smo mu poželeli sreću. Nisu se ni vrata za njim zatvorila a već je delovalo da nema osobe na svetu koja nije čula za njega.

Nakon što sam diplomirala na Univerzitetu Kalifornija i sama sam počela da se bavim pisanjem. Pisala sam romane. Međutim, i dalje nisam pisala o mladom crnom muškarcu kao što je to činio Tupak; pisala sam o istom onom mladom crnom muškarcu kog sam upoznala na predavanjima i raskidu koji će uslediti godinama kasnije. Danju sam radila u sportskoj industriji kao asistent profesionalnim sportistima, prvom piku na draftu Njujork Džetsa, Kejšonu Džonsonu, i NBA zvezdi, Brajanu Šou. Noću sam pisala.

Dok sam bila na poslu, često me je zvala Tupakova asistentkinja. „Tupak pita kada ćeš da napustiš sportsku industriju i počneš da radiš za njega“, rekla bi. Jednog popodneva, zahtev je bio konkretniji: „Tupak okuplja grupu pisaca. Želi da im se pridružiš.“ Počeo je da radi na scenariju i okupljao je tim, grupu spisateljica da

bi bio siguran da njegovi likovi imaju autentične glasove, perspektive i ton. Bila sam uzbuđena što postajem deo te grupe. Zakazali smo sastanak za deseti septembar 1996. godine.

Tri dana uoči tog sastanka Tupak je upucan u Las Vegasu. Borio se za život ali je naposljetku izgubio bitku, preminuvši trinaestog septembra. Kao i taj sastanak, bezbroj drugih planova koje je imao nikada se neće ostvariti. Ja sam izgubila prijatelja, ostatak sveta je takođe doživio gubitak. Brata. Ujaka. Rođaka. Inspiracije. Vođe. Vojnika. A Tupakova majka, Afeni Šakur, žena koja ga je naučila svemu što je znao, koja je tako nadahnuto govorila o nadi i promeni, izgubila je jedinog sina.

Nakon par godina Afeni me je zamolila da napišem njegovu životnu priču. Njen zahtev me je zatekao pomešanih emocija. Naravno, bila sam počastvovana. Ali sam i strahovala, promišljajući o ovom velikom poduhvatu. Nisam imala sve petice u srednjoj školi Tamalpais, niti sve desetke na Univerzitetu Kalifornija. *Nikada* nisam bila izuzetan student, a po meni su to bili ljudi koji pišu biografije lidera i figura poput Tupaka Amarua Šakura. Svi biografi za koje sam znala imali su opsežno iskustvo kao kolumnisti ili urednici dnevnih novina poput *Vošington posta* i *Njujork tajmsa*, ili su pisali za magazine poput *Njujorkera*. Često su bili u pitanju renomirani istoričari ili predavači u prestižnim institucijama. Ali ja sam bila prosečan student. Pisala sam o ljubavi i gubitku, scenarija za romantične komedije. Zašto je Afeni to tražila od mene?

Saznala sam da je tražila to od mene jer mi je verovala. Verovala je da mogu da ispričam životnu priču njenog sina verodostojno i iz pravedne, uravnotežene perspektive. O dobrom i lošem. O izazovima i uspesima. O nedostacima i nesavršenostima. Verovala je da će se članovi porodice osećati prijatnije ako sednu sa mnom i ispričaju mi priče koje nisu ispričali nikom ranije. I što je najvažnije, baš kao što je to učinio i njen sin, želela je da mi pruži priliku. Tupak i Afeni su uvek davali šansu ljudima koji je možda inače ne bi dobili. Tih godina je donela mnoge odluke imajući u vidu namere svog sina, i verujem da njen predlog da napišem Tupakovu životnu priču nije bio izuzetak.

Tako sam 1999. godine kupila laptop i ugnezdila se u svom stanu u Inglewoodu sa rokom za rukopis kraćim od godinu dana. Za početak sam napravila Tupakovu vremensku liniju od rođenja do smrti. Izlepila sam zidove sa preko stotinu strana, pretvorivši stan u Tupakland. Zatim sam prešla na intervjue. I kucanje. I intervjue. I kucanje. I još intervjuisanja. Letela sam do Džordžije i boravila tamo u kući koju je Tupak kupio Afeni. Sedela sam u njenoj kuhinji dok je pohovala piletinu, jedno od omiljenih Tupakovih jela, satima razgovarajući o njegovom životu. Uveče bismo sedele na tremu dok je palila cigaretu za cigaretom, naizmenično njuport i travu, pričajući o svom životu. Što smo više pričale, to sam više razumela koliko su njih dvoje bili slični. I baš kao što je to bio slučaj sa Tupakom, što sam bolje upoznavała Afeni, to sam joj se više divila.

U svrhu istraživanja za knjigu provela sam sate na telefonu i po dnevnim sobama Tupakove porodice. Koliko sam se samo smejala s njegovom sestrom od tetke Džamalom, postavljajući joj hiljade pitanja dok je skakala po krevetu i do daske puštala svoju omiljenu muziku. Beležila sam uspomene iz detinjstva uz italijansko pecivo u poslastičarnici *Emporio Ruli* u Larkspuru, i smejala se sa njegovim prijateljima u *Pinki Pici* u San Rafaelu, slušajući o Tupakovim avanturama dok je pokušavao da savlada vožnju. Pronašla sam njegove nastavnike, školske drugove, ljude koje je voleo. Nakon osam meseci beskrajnih intervjua i uređivanja teksta u sitne noćne sate da im se ne zna broj, predala sam rukopis.

Nekoliko nedelja kasnije, obaveštena sam da će projekat za sada biti stavljen „na led“. Bila sam razočarana ali onda bih pomislila na sve one ljude koje sam upoznala i priče koje sam čula, i osetila neverovatnu zahvalnost što mi je pružena ova jedinstvena prilika. Kroz intervjue koje sam obavila, otkrila sam najdelikatnije i najličnije detalje iz života svog prijatelja čije je poreklo bilo raznoliko i časno. Ukoliko bi se ukazala šansa da afirmišem njegovo nasleđe, želela sam da budem deo tog tima u bilo kom svojstvu. Od tog trenutka, ushićeno sam prihvatala svaku priliku koju mi je Afeni pružila.

Par godina kasnije, Afeni me je pozvala da dođem na njen brod u Sosalitu u Kaliforniji. Čula je da sam objavila roman i htela je da mi čestita. Kada sam stigla uručila mi je poklon, biografiju čuvene

predstavnice Harlemske renesanse, Zore Nil Herston. „Hvala ti, Afeni“, rekla sam, „ali malo me je sramota. Jer dok ja pišem o banalnim ljubavnim mukama, Šakurovi pišu o bitnim stvarima u životu.“ Svako ko ju je poznao mogao je da očekuje odgovor koji će uslediti. Rekla mi je da nije bitno o čemu pišem. „Samo piši!“

Čak i tokom godina kada nije bilo projekata u vezi s Tupakom na kojima bih pomagala, ostala sam bliska s Afeni i nekim članovima njene porodice. A kada sam i sama postala majka, Afeni i njena sestra Glo bile su tu da me bodre. Zahvalna sam što smo tokom poslednjih godina njenog neverovatnog života nas dve živele na nekoliko kilometara jedna od druge.

Godinama nisam ni pomislila na rukopis. Ali 2017. godine, dok su radili na dokumentarcu koji je odobrila zadužbina, glavni arhivator je naišao na moje ime na nekom od ranijih projekata i pitao da li bi mogli da me angažuju da pomognem u razvoju priče. Nedugo zatim, Zadužbina Šakurovih krenula je u još jedan projekat kojem su me zamolili da se priključim, muzejsku postavku posvećenu Tupaku i njegovom radu. Dve godine nakon što je otpočeo projekat, priča je zaokružena: zamolili su me da se ponovo bacim na rukopis koji sam tako davno napisala.

Posle više od dve decenije, u trenutku kad dovršavam ovu knjigu po drugi put, sa još intervjua, novim pričama i mnogo, mnogo ispravki, ne mogu a da ne pomislim kako bi izgledao taj utorak, deseti septembar 1996. godine – dan kada je Tupak zakazao prvi u nizu sastanaka sa spisateljicama – dok nas on muštra u svom stanu u Vilšir Hausu. Kada zatvorim oči i pomislim na mesece koje sam provela pišući prvu ruku knjige, vidim Tupaklend, zid u svom stanu prepun stranica s događajima iz njegovog života. Razmišljam o onom danu na Afeninom brodiću 2006. godine, kada mi je ona svojim ubedljivim glasom ulila snagu dok sam preispitivala sopstveni put, rekavši škiljeći: „Nije bitno o čemu pišeš. Samo piši!“

A kada ti Afeni Šakur kaže da nešto uradiš, bolje bi ti bilo da je poslušаш.

FAMILY TREE

4 NOT

cause we ALL Spring
on Different Trees
es Not mean
are NOT created Eq

The True Beauty in
in the vast forest in
E Tree must Fight 2
among the evils of the

FIND greatness in the
at grows Against all
Blossoms in Darknes
d gives Birth 2 pro

was THE Tree who gr

PRVI DEO

NJUJORK

01

CRADLE TO THE GRAVE* 1970-1971

June 16, 1971, Mama gave birth to a hell raisin' heavenly son.**

– TUPAK ŠAKUR

Drugog aprila 1969. godine pred svitanje, Afeni Šakur i njen muž Lumumba spavali su u svom stanu u 117. Zapadnoj ulici, broj 112 u Harlemu. Probudilo ih je glasno, gotovo nasilno, udaranje na ulaznim vratima. Petorica policajaca, uključujući detektiva Frensis Daltona iz Njujorške policije, stajalo je ispred. Naoružan i u prsluku otpornom na metke, Dalton je zapalio krp.

Policajci su vikali: „Požar! Otvarajte vrata! Izađite napolje! Požar, požar!“

Ta buka je probudila Afeni – sitne građe, glatke kože braon boje i sitnih, urednih afro-pletenica. Još uvek pospana, pratila je

* Numera sa albuma *Thug Life, Volume I*, jedinog studijskog albuma američke hip-hop grupe *Thug Life* koju je osnovao Tupak sa Big Sajkom, Rejtid Arom, Makadošisom i Moprimom Šakurom, svojim polubratom (Prim.prev.)

** OD KOLEVKE PA DO GROBA
1970-1971

Šesnaestog juna godine sedamdeset prve,
majka rađa bogomdanog sina što sa nevoljom se rve. (Prim. prev.)

Lumumbu kroz mrak i oprezno se teturala do ulaznih vrata. Pogledala je kroz ključaonicu i ugledala dim. Budući da su bili vođe njujorškog ogranka Crnih pantera, organizacije koja je poslednje dve godine bila pod konstantnom prismotrom američke vlade, shvatali su ozbiljnost uzbune ali su bili i izuzetno sumnjičavi. Pribojavali su se da je u pitanju nameštaljka.

Lumumba je otključao i odškrinuo vrata, Afeni je bila uz njega. U tren oka su se vrata naglo otvorila. Prizori muškaraca sa pištoljima sevnuli su im pred očima. Jedan pištolj bio je uperen u Afeninin stomak, drugi je bio na Lumumbinom čelu.

„Policija! Razneću ti jebeni mozak ako mrdneš!“

Afeni i Lumumba su se predali. Grubo su ih izgurili napolje vezane lisicama do policijskog auta koji je čekao da ih odveze u kancelariju okružnog tužioca gde su privedeni i procesuirani. Kako su članovi Crnih pantera pristizali u kancelariju u sve većem broju, zatečena Afeni u lisicama pokušavala je da shvati šta se dešava. Uskoro je saznala da su ljudi kojima je verovala, drugovi koji su stajali sa njom rame uz rame u Crnim panterima i zakleli se na solidarnost, zakleli da će se boriti za socijalnu pravdu, zapravo bili policajci na tajnom zadatku koji su odigrali ključnu ulogu u hapšenju. Za jednog od njih konkretno, Džedvu Sutana, kojeg je ispitivala i pokušavala da upozori drugove iz Pantera na njega, saznala je da je policajac, detektiv Ralf Vajt. Time je opravdala sumnje i obeležila rađanje svoje „ne veruj nikome“ filozofije koju će zauvek praktikovati.

Vajt i ostali policajci koji su učestvovali u hapšenju bili su članovi Odreda za specijalne operacije i istrage njujorške policije, poznatiji kao BOSSI, tajne operacije koja je trajala decenijama unazad u saradnji sa kontraobaveštajnom službom direktora FBI-ja Džeja Edgara Huvera (COINTELPRO). Ovaj program bio je pokušaj da se u tajnosti špijuniraju „ometači reda“ u američkom društvu i da se policija infiltrira među njih. Huver je smatrao Crne pantere „subverzivnom“ organizacijom, javno ih proglasivši „najvećom pretnjom po nacionalnu bezbednost Sjedinjenih Država“, tvrdeći da će ih iskoreniti do kraja te godine. Dao je agresivne direktive koje su uključivale angažovanje doušnika za rad na tajnim zadacima i

neutralisanje vođa Pantera u cilju prevencije širenja njihove „radikalne“ doktrine. Obećao je da će stati na kraj svim pokušajima solidarnosti s ideologijom Crnog nacionalizma, preduprediti uspon „Crnog Mesije koji bi mogao da ujedini i podstakne na promenu“, i sprečiti da crne vođe „dobiju na kredibilitetu tako što će ih diskreditovati“. Do 1969. godine, stotine članova Crnih pantera širom zemlje bilo je targetirano i uhapšeno.

Od dvadeset jednog pripadnika Crnih pantera koji su bili meta ove konkretne racije, Afeni, Lumumba i deset ostalih (uključujući dvoje koji su već bili u pritvoru i četvero uhapšenih kasnije) bili su privedeni i optuženi pod sumnjom da su planirali da dignu u vazduh deo pruge, Botaničku baštu u Bronksu i pet robnih kuća: *Aberkrombi i Fič*, *Mejsiz*, *Alekzanders*, *Korvets* i *Blumingdejs*. Sve lokacije bile su znamenitosti Njujorka i simboli kapitalizma. Tog popodneva Panteri su otpremljeni u osam različitih zatvora u Njujorku i susednim državama, gde će čekati jedno od najvažnijih suđenja u Afroameričkoj pravnoj istoriji: *Država Njujork protiv Lumumbe Šakura et al.*, koje je postalo poznato kao Suđenje dvadeset jednom Panteru.

* * *

Afeni je rođena desetog januara 1947. godine kao Alis Fej Vilijams, u Džim Krou eri posleratne Amerike punoj previranja i patnje. Te godine, u osvit Hladnog rata, osnovana je CIA i otkriven polaroid fotoaparat. Pojavio se *Taperver* a vekna hleba koštala je dvanaest centi. Dok je Džeki Robinson istrčavao na teren u dresu Bruklin Dodžersa, postavši tako prvi Afroamerikanac koji je profesionalno zaigrao bejzbol, Kju-kluks-klan gospodario je velikim delom Juga. Afeni je rođena kod kuće uz pomoć babice, a dočekali su je majka Rosa Bel, otac Volter Vilijams Junior i dvogodišnja sestra Glorija Džin, koju su mahom oslovljavali srednjim imenom.

Nije napunila ni šest godina a život joj je već servirao fundamentalne lekcije o tome šta znači biti crn u Americi. Alis i njena sestra su svakog jutra pešačile do škole prašnjavim putevima Lambertona u Severnoj Karolini, trpeći pogrdno dobacivanje belaca

When I was arrested it took a while before I fully realized the situation / trouble I was in. At first I thought there was a misunderstanding and soon I would be ported out and I would be charged with something not so serious and I'd take my medicine and move along. I did not know what a conspiracy was but I knew I didn't

Stranica iz Afenine autobiografije u nastanku. U njoj je zabeležila uspomene iz detinjstva, dane provedene na suđenju dvadeset jednom Crnom panteru kao i vreme provedeno u Pritvorskoj kući za žene.

koji su vozeći se prolazili pored njih, usporavajući taman toliko da ospu po njima reči pune mržnje. Nekad je to bilo „majmunica“. Ponekad „ćelava, žgoljava, čađava beba“. Ali najčešće „crnčuga“. Jutro za jutrom ove reči su se zarivale u psihi mlade Alis poput bodeža, dokazujući da mržnja može da napravi dublju ranu od noža ili metka.

Kada je Alis bila sedmogodišnjakinja 1954. godine, odlukom Vrhovnog suda u slučaju *Braun protiv Obrazovnog odbora* napravljen je presedan koji je protutnjao Amerikom poput tihe oluje. Bio je to još jedan korak ka jednakosti, ali je svet znao da će crne Amerikance – tačnije crne studente – dočekati nasilna odmazda. U Severnoj Karolini je Kju-kluks-klan reagovao tako što je okupljao snage oko svojih poruka mržnje. Namera im je bila da teroristu crnačke i indijanske zajednice na Jugu, dele propagandne materijale, spaljuju krstove, linčuju nedužne ljude da bi osujetili mešanje rasa i obeshrabrili crnce i indijanska plemena u njihovoj borbi za ljudska prava.

Kako su godine prolazile, pretnje Klanovih batinaša bile su sve bliže domu Vilijamsovih. U januaru 1958. godine do Lambertona stižu novosti da Klan planira miting u obližnjem Makstonu. Veliki Zmaj organizacije, Džejms V. Som Kol, bio je vođa skupa, stavljajući do znanja svima da je njegov primarni cilj da jednom za svagda „stavi Indijance na svoje mesto i stane na kraj mešanju rasa“.

U noći osamnaestog januara preko pet stotina Lumbi ratnika pojavilo se u Makstonu sa pištoljima i puškama spremni da se brane, nasuprot pedesetak pripadnika Klana koji su došli na miting. Pucnji su ispaljeni u mrak, lokalna policija se pojavila, a Kju-kluks-klan je zbrisao pod okriljem noći. Nikada se više nisu vratili u Lambertona, ni Makston. Čak i pre nego što će Alis Fej Vilijs postati Šakurova, otpor i smeli prkos nisu bili nepoznanica u porodici Vilijs.

Ono što će kasnije postati poznato kao Bitka kod Hejs Ponda, najverovatnije je bio prelomni događaj u Alisinom poimanju stvari. Novosti su u njoj uzburkale osećanja i omogućile joj da shvati da ne moraš uvek da zalegneš prilikom pokušaja ugnjetavanja.

Zahvaljujući trijumfu Lambi ratnika, ona je kao jednaestogodišnjakinja naučila da je moguće reći ne – ustati protiv neravnopravnog tretmana. „To je bio prvi put da sam okusila *otpor*“, prisećać se četrdeset pet godina kasnije. „Osećala sam otpor. Opiri se. Onaj osećaj 'ne dozvoli da se to dogodi tebi'.“

Alis je videla svoju majku kako se opire nakon što je godinama trpela porodično nasilje. „Kada sam dolazila kući iz škole, u prvom i drugom razredu, pogledala bih ispod kreveta da se uverim da [moj otac] nije ubio moju majku i tu gurnuo njeno telo“, prisećala se. Godine 1959. Rosa Bel je ostavila muža i preselila se s devojčicama „gore“ u Njujork. Time su, zajedno sa još šest miliona Amerikanaca u periodu od šezdeset godina, učestvovala u nečemu što će postati poznato kao Velika migracija, potrazi za boljim životom daleko od svakodnevnog linča i društvenog terora koji su trovali živote crnih Amerikanaca u južnjačkim državama. Namamljena obećanjem o društvu koje bi zaista moglo da ponudi jednake ekonomske mogućnosti, Rosa Bel je bila puna nade. Pronašla je sobu za njih tri u stanu jedne bele žene na Bruk aveniji u Bronksu.

Međutim Alis Fej je uskoro otkrila da Sever nije ono čemu se nadala. Od trenutka kad je kročila na tlo nove škole, nazivanje pogrdnim imenima se nastavilo. Kad je jedan od školskih drugova rekao da izgleda kao vanzemaljac, pružila je *otpor* na jedini način koji je znala. „Prebila sam ga“, prisećala se. „Sve što sam želela je da se tučem. Da uzvratim... mislila sam da ću tučom nadomestiti svoje nedostatke.“

Delovalo je da stvari kreću nabolje kada se u osmom razredu, na nagovor školskog savetnika prijavila za prvu njujoršku Srednju školu scenskih umetnosti. Uspela je da se upiše ali njeno iskustvo u ovoj školi potvrdilo je surovu realnost, da pojedinci dobiju više prilika na osnovu ničeg drugog do boje kože. „Mnogo klinaca koji su pohađali Srednju školu scenskih umetnosti dolazilo je iz privatnih škola“, prisećala se. „U školu su stizali limuzinama, mrzela sam ih iz dna duše. Napila bih se od Tanderbrd vina pre škole da bih mogla da obuzdam mržnju koju sam osećala prema njima.“

Nepravda je samo dolivala ulje na vatru a nije bilo ventila za njen bes. Kratak fitilj bio je siguran put u zloupotrebu alkohola i

droga dok je krčila svoj put u Njujorku. Tukla se i sa dečacima i devojkama, bez razlike. Naposljetku, Alis se ispisala iz Škole scen-skih umetnosti i postala član bande Disajpl Debs (Disciple Debs), ženskog ogranka zloglasne muške bande Njujork Disajpls (New York Disciples). Bio je to način da oseti pripadnost, da kanališe osećaj sopstvene neadekvatnosti.

Međutim, naziralo se svetlo na kraju tunela. U jeku krvavih okršaja nožem sa suparničkom ženskom bandom, Alis je nabasala na učenja zapadnoafričke Joruba kulture, niz praksi koje promovšu uzvišeni sistem vrednosti, integrišu moralnost, pouzdanost i mudrost u svoj način života. Posredstvom novih uverenja pronašla je nešto što ranije nije iskusila, ishodište za kanalisanje besa i pronalaženje mira. Subote je provodila na bembeima, muzičkim okupljanjima gde je razvila naklonost prema zvucima afričkih bubnjeva, umetnički izraz koji će joj biti srcu drag čitavog života. Upravo je njen Joruba učitelj predložio da promeni ime u neko koje će bolje odražavati dubinu njene ljubavi prema svetu i ljudima. Dobila je ime Afeni. Ono je značilo „draga“ i „ona koja voli ljude“. I tako je Alis Fej Vilijams postala poznata kao Afeni.

Sa novim imenom i okolnostima koje su se menjale, Afeni je u dvadeset prvoj godini počela da gradi temeljnije odnose. Upoznala je Šahima, uglađenog brata čokoladne kože sa netrimevanom bradom i afro frizurou. Šahim je bio musliman koji je predano sledio učenja Elajdže Muhameda, osnivača Islamske nacije i ranog mentora Malkoma Iksa. Privukao je Afeninu pažnju svojom mudrošću i znanjem. Što je najbitnije, bio je prva osoba koja joj je rekla da je crno lepo. Njih dvoje su često duvali zajedno, pričali o važnosti crnačke istorije i polemisali o simboličnoj prirodi crne boje – da ona predstavlja snagu, ne slabost. Zahvaljujući ovim razgovorima Afeni je postepeno počela da uviđa da njena tamna koža nije prepreka, već simbol ljubavi prema sebi i crnog ponosa.

Šahim je ove razgovore u sitne sate koncipirao oko pojma „Bor-be“ – termina koji Afeni nije čula ranije. Prvi put u životu nešto je zaokupilo njen um sa tolikim žarom. Žudela je za informacijama koje je Šahim delio sa njom. Objasnio joj je da se *svi crnci* zajedno

bore za preživljavanje i da je ona deo toga. Pripadala je tom klubu, toj grupi običnih ljudi ugnjetavanih od strane opresivnih snaga imperijalističkog društva.

Jednog popodneva dok je šetala Harlemom, Afeni je čula buku i glasove sa zvučnika. Do tada je već svaki zvuk protesta postao muzika za njene uši. Znala je da je Markus Garvi iz Univerzalne asocijacije za poboljšanje prava crnaca govorio pre par godina baš na tom uglu. Bilo joj je poznato i da je Malkom Iks govorio tu pre nego što je ubijen. Radoznalo je prišla govorniku, spremna da sluša, spremna da bude inspirisana. „Hodala sam ulicom jednom prilikom i taj lik je stajao na uglu“, prisećala se Afeni. „Održavao se miting na raskršću 125. ulice i Sedme avenije. Uvek je bilo nekih skupova... i tu se nalazio neki čovečuljak okružen mnoštvom ljudi koji su stajali oko njega poput vojnika. Govorio je da bismo mogli da preduzmemo nešto u vezi sa policijom koja se infiltrirala u našu zajednicu i okupirala je, što me je nateralo da se zaustavim i poslušam. Jer je zaista imalo smisla. Kasnije sam saznala više o tom čoveku, u pitanju je bio Bobi Sil“ – jedan od osnivača Crnih pantera u Oklandu, u Kaliforniji.

Silov govor otvorio je Afeni nove vidike. „U mom slučaju, slučaju crkinje u ovoj zemlji, rođene sa kratkom kosom, negroidnom fizionomijom i snažnom ličnošću, da nije bilo Crnih pantera, ne znam gde bih bila danas. Spasli su me jer su me naoružali. Verovali su u mene.“

Nekoliko meseci po pridruživanju Crnim panterima Afeni je upoznala i udala se za zamenika ministra za odbranu harlemskog ogranka, Lumumbu Šakura. Lumumba je bio sin Saladina Šakura, Garvijanca i saradnika Malkoma Iksa. Kako je Saladinov prestiž rastao tokom šezdesetih godina njegovo ime je sticalo poštovanje, što je motivisalo članove pokreta koji nisu bili u srodstvu sa njim da promene svoje prezime u Šakur. Pored svoje dece, postao je surogat otac i mentor mnogim mladima, uključujući Džerala Vilijsa i DžoEn Bajron, koji će uzeti imena Mutulu i Asata Šakur. Mutulu će odigrati važnu ulogu u Afeninom životu. Afeni pojašnjava Saladinovu zaostavštinu, ističući da je bio „otac svoj deci koja nisu imala oca“.

Lumumba Šakur, oženjen ali pod okriljem islamskog zakona, bio je u poziciji da ima više od jedne supruge. Afeni, mlada i otvorena za nove stvari, mislila je da će moći da toleriše takav aranžman. I mogla je – makar neko vreme.

* * *

Nakon hapšenja, Afeni i Lumumba zajedno su bili u pravnoj nevolji, kilometrima udaljeni u različitim zatvorima, čekajući da budu pušteni uz kauciju. Vesti o „dvadeset jednom Panteru“ osvanule su na naslovnim stranama novina širom zemlje, i ubrzo su se ispred zatvora okupili protestanti. Simpatizeri su održavali dobrotvorne događaje da bi prikupili novac za kauciju i pravne troškove u prostorima poput Crkve Svetog Marka na Menhetnu, novac je na kraju „obezbeđen od strane pet prezbiterijanskih i episkopalnih crkava i četiri sveštenika“. Kompozitor Leonard Bernštajn održao je privatnu dobrotvornu priredbu u svojoj kući. Glumci Endži Dickinson, Džejn Fonda i Donald Saterlend podržali su pravni fond partije.

Afeni je bila zatvorena u Pritvorskoj kući za žene, ustanovi poznatoj po najnehumanijim uslovima za život. U pretrpanom prostoru koji je bio namenjen za četiristo zatvorenica bilo je smešteno čak i do njih šeststo. Zatvorenice bi često pronalazile crve i bubašvabe u hrani, kao i mrtve miševe u kupaonicama. Na tom mestu je Afeni provela ostatak 1969. godine. A kada su četvrtog decembra Afeni i ostali optuženi čuli da je vođa ogranka Pantera u Ilinoisu Fred Hempton brutalno, gnusno ubijen u sopstvenom domu, sve ih je obuzeo nemir.

Međutim, trideset prvog januara 1970. godine, nakon što je provela deset meseci jedući splachine i spavajući u prljavštini, Afeni je oslobođena uz kauciju. „Panteri koji su bili u pritvoru održali su sastanak da odluče ko bi prvi trebalo da bude pušten na slobodu“, prisećala se. „Budući da sam bila elokventna, smatrali su da ću moći da pomognem da se i oni izbave ako izađem prva.“ Naporima uloženim u oslobađanje svojih saboraca, Afeni je zaslužila poziciju sekretara za odnose sa javnošću Ministarstva informacija harlemskog ogranka Crnih pantera. Godinama kasnije, tinejdžer

Tupak će sa ponosom govoriti o ovoj poziciji u jednom od intervjua s početka karijere: „Mislim da je moja majka... baš kao Fred Hempton, Mark Klark, Harijeta Tabman, imala osećaj da utire put za generacije koje dolaze.“

Kada je došao trenutak da Panteri odaberu pravne zastupnike, Afeni je hrabro donela odluku, možda i najvažniju u svom životu, da će se sama braniti na sudu. Nije studirala pravo, nije čak završila ni srednju školu. Zнала je, međutim, da će se boriti za svoju slobodu srčanije od bilo kog advokata kog bi joj dodelili. Njena sestra, Džin, sećala se sa kojom lakoćom je ona donela tu odluku. „Afeni je odmalena bila samostalna i voljna da se uhvati ukoštac sa svakim izazovom na koji bi naišla“, rekla je Džin. „Nimalo me nije iznenadilo kad je odabrala da to uradi.“

Međutim, Lumumba je smatrao da je to iracionalna odluka i svojski se trudio da je odgovori. „Sjebaćeš sve“, rekao je Afeni. U Lumumbinim očima, ova odluka nosila je svu odgovornost. Ne samo prema sebi već i prema drugim Panterima kojima se sudi. Verovao je da bi pouzdan, iskusan pravni tim mogao da obezbedi koherentnu i jaku odbranu u sudnici i bude ključan za njihovo oslobođanje, a da bi Afeni mogla biti slaba karika i naposljetku uzrokovati da i ona i njeni saborci budu osuđeni. „Nisi obrazovana. Nisi kvalifikovana. I preemotivna si.“ Afeni se nije dala pokolebati. Ostala je pri svojoj odluci. Odbila je pravnu pomoć koju su angažovali i pojavila se prvog dana suđenja spremna da se suoči sa tužiocem.

Suđenje je zvanično počelo drugog februara 1970. godine. Atmosfera je dovedena na ivicu sukoba tokom skupova podrške Panterima duž Stote centralne ulice na Menhetnu dok je policija stezala obruč oko protestanata. Pripadnici Crnih pantera i njihovi crni simpatizeri hodali su ruku podruku sa belim učesnicima protesta držeći table sa parolama DOLE SA RASISTIČKIM SUDOVI-MA – SLOBODA ZA DVADESET JEDNOG PANTERA! i DOLE SA RASISTIČKOM NAMEŠTALJKOM CRNIM PANTERIMA – OMLADINA PROTIV RATA I FAŠIZMA. Protiv osam od dva-
deset jednog Pantera koji su inicijalno uhapšeni optužbe su povučene ili odbačene jer je protiv pojedinih bila podignuta dvostruka

optužnica, drugi su bili teško bolesni ili maloletni, ali preostalu trinaesticu čekalo je suđenje.

Na ulasku u sudnicu optužene je predvodio Lumumba sa stidljivo podignutom pesnicom u vazduhu, promrsivši „Sloboda narodu“ svojim saborcima, kao i simpatizerima okupljenim u sudnici. Naposljetku je Afeni, jedini Panter pušten uz kauciju, samouvereno koračala niz sudnicu do pročelja. Dok je prolazila pored Džozefa A. Filipsa, glavnog javnog tužioca Države Njujork, osmeh na njenom licu bio je gotovo nadmen. Bila je spremna da se bori za svoju slobodu.

Službenik je izgovorio: „Ustanite svi!“

Džon M. Murtag, sedokosi sudija Vrhovnog suda u Njujorku sa diplomom Harvarda, zauzeo je svoje mesto pred punom sudnicom: parom državnih tužilaca, timom od šestoro advokata odbrane, trinaestoro optuženih, nizom potencijalnih porotnika, stolom u obliku slova L koji su zauzimali reporteri, i brojnim predstavnicima vojnog suda. Obezbeđenje je bilo jako. „Trinaestoro nas je na suđenju“, pričala je Afeni. „I iza svakog stoji po jedan čuvar.“ Nakrcani na galeriji, simpatizeri Pantera spremno su čekali, pozivajući američki sudski sistem na odgovornost svojim prisustvom. Atmosfera u sudnici bila je zapaljiva.

Prva tačka dnevnog reda bio je odabir porotnika. Afeni je stajala pored dva vodeća advokata odbrane, Džeralda Lefkura i Čarlsa Makinija. Njih troje su izbombardovali pitanjima potencijalne članove porote.

„Šta mislite o ubistvu Martina Lutera Kinga?“ Afeni je pitala Čarlsa Fulera, crnog kandidata za porotu.

Fuler je odgovorio. „Tužno je što se to moralo desiti.“ Pitala je, „Mislite li da crnci imaju prava da budu besni?“

„U kom smislu?“

„Jednostavno... da budu besni?“ pitala je, ponovo. Ton joj je bio umeren ali direktan.

„Ne.“

To je bilo dovoljno da ga Afeni eliminiše, iskoristivši svoje pravo da isključi potencijalnog porotnika bez potrebe za obrazloženjem.

* * *

Iako se Afeni odlično držala na sudu svakog dana, godina provedena u zatvoru, kao i zahtevnost pozicije pripadnika revolucionarnog pokreta koji se bori za svoj opstanak su je izmorili. Kako je suđenje odmicalo, njen brak sa Lumumbom počeo je da se klima. Zakonitosti poligamnog braka unosile su frustraciju i napetost između nje i Lumumbine prve žene, Sajide. „Ponekad bi spavao sa mnom. Spavao bi i s njom. Ona se brinula o deci i kući. To mene ionako nije zanimalo. Nikad nisam bila tip domaćice“, Afeni će pojasniti u svojim memoarima. „Lumumba i ja smo se bavili partijom. Meni to nije smetalo. Ali je Sajidu izjedalo iznutra.“ Naposljetku je Afeni počela da se udaljava iz bračne zajednice i traži utehu i validaciju u drugim muškarcima.

U jesen 1970. upoznala je Bilija Garlanda, Pantera iz Džersija, na sastancima pripadnika strateškog tima. „Bili je bio osoba iz ogranka partije Crnih pantera u Džersiju koji su radili distribuciju“, prisećala se Afeni, „što je podrazumevalo preuzimanje štampe i njeno razvoženje po gradu. Na taj način imao je pristup kombiju.“ Tim kombijem Bili je vozio Afeni na sud svakog jutra. Nije mogla da ne primeti njegove isklesane jagodične kosti i guste obrve. Fizička privlačnost koju su oboje osetili brzo se rasplamsala ali je nakon konzumacije osećaj povezanosti ispario za samo par dana. Edi Džamal Džozef, najmlađi član dvadeset jednog Pantera, sećao se surovog, stresnog okruženja u kom je Afeni obojavala kao neuobičajeno teškog za mladu urbanu Ameriku. „Tu je bilo zdravih mladih žena koje su pobacivale“, pričao je. „Osamnaestogodišnjaci i devetnaestogodišnjaci sa čirevima koji krvare. Tolika je bila količina stresa sa kojom su ljudi živeli. U to vreme utešno bi bilo sresti nekog sa kim ćeš provesti jednu noć i nikad ga više ne videti, podeliti trenutak, jer su svi mislili da će sutra biti ubijeni ili da će završiti u zatvoru do kraja života. Kada se pričalo o intimnosti, mislilo se na intimnost u ratnim okolnostima. Tupak je začeta u tom vihoru. Takva je bila energija koja ga je donela na svet.“

Zahvaljujući novinarskom izveštavanju sa suđenja Afeni je ubrzo postala lokalna zvezda. Njen novostečeni status zapao je za oko i

učinio je vrednom divljenja u krugovima vodećih harlemskih gangstera, koji su se upoznali sa njenim likom u lokalnim novinama. Kada nije bila na sudu boreći se za svoja prava, sakupljala je priloge od preduzetnika za fond odbrane dvadeset jednog Pantera. Provodila je večeri animirajući i sakupljajući priloge u Sterling Denu, prometnom restoranu i baru na uglu Boston Rouda i 169. ulice u Bronksu. Tamo je upoznala čoveka po imenu Kenet Legs Sonders. Zgodan ali sirovina, Legs je bio poručnik čuvenog narko bosa Niki-ja Barnsa, a nadimak je dobio zahvaljujući svojim dugim nogama i dubokim džepovima. Nakon kratke romanse sa Bilijem Garlandom, Afeni je pustila Legsa u svoj život i otvorila se mogućnosti dugoročnog odnosa. Međutim i njihova veza je prerano okončana. Maknut sa ulica zbog narušavanja uslovne kazne, Legs je poslat u zatvor, ostavljajući Afeni sa kratkim ali trajnim sećanjem.

Afeni nije saopštila Lumumbi svoju odluku da će se viđati sa drugim muškarcima van njihovog bračnog ugovora, ali je on ubrzo saznao. Ranjenog ponosa, bio je besan i saopštio joj je da ona više nije Šakur. Razvod je po islamskom pravu, talaku, mogao da bude jednostavno postignut verbalnim zahtevom. Sa svedokom pored sebe Lumumba je izgovorio: „Razvodim se od tebe. Razvodim se od tebe. Razvodim se od tebe.“ I od tog trenutka više nisu bili u bračnoj obavezi.

Afeni je u potpunosti ignorisala Lumumbin zahtev da ukloni Šakur iz svog imena. Samouvereno je stasala u Afeni Šakur i cenila status koji je dobila pod tim imenom. Postala je deo nečeg većeg od sebe same. To je sada bilo *njeno* ime. Njen put. Njena potreba da zadrži prezime Šakur je bila pitanje identiteta. Nije postojala šansa da ponovo bude Afeni Vilijams. Zatražila je sastanak sa Lumumbinim ocem, Saladinom, u nadi da će on odbaciti Lumumbin zahtev. Bez oklevanja, uprkos propalom braku između nje i njegovog sina, Saladin Šakur, koji je i dalje izuzetno cenio Afeni, dao joj je blagoslov i punu dozvolu da zadrži prezime.

U novembru 1970. Afeni je saznala da je trudna. „Morala sam da saopštim Lumumbi dok smo sedeli jedno pored drugog u sudnici“, prisećala se Afeni. „A to nije bilo prijatno iskustvo. To je bio spektakl.“ Svakoga dana je u sebi vežbala šta će reći o detetu koje

nosi. Iako je njihov brak bio okončan, bila je zabrinuta kako će on reagovati na vesti. Da stvar bude još više zbunjujuća, nije bila sigurna ko je otac, Bili Garland ili Legs Sonders. Afeni je želela to dete više od svega na svetu, ali je odlučila da Lumumbi ništa ne kaže dok traje borba za slobodu. Njena beba, još uvek embrion, postala je zvezda vodilja u nameri da utre put integriteta i revolucionarnog duha koji će njeno dete pratiti, nezavisno od ishoda suđenja.

Afeni se revnosno pripremala za suđenje, posebno za unakrsno ispitivanje glavnog svedoka optužbe, doušnika na tajnom zadatku detektiva Ralfa Vajta, kog je poznavala pod imenom Jedva. Nikada mu nije verovala. Od dana kad je kročio u kancelariju Crnih pante-ra u Harlemu, uporno je upozoravala svoje drugove da je pandur. Pred ženom koja se kao tinejdžerka nikada nije povlačila u uličnim tučama, sada je bila nova bitka. Spremala se da zakorači u ring sa crncem koji ju je prevario, pred pravnim sistemom koji nije osmišljen tako da pruži fer suđenje crnim Amerikancima.

Afeni je noćila u stanu svoje sestre Džin, na drugom kraju grada na Vudikrest aveniji 1240 u Bronksu, smišljajući pitanja za unakrsno ispitivanje. Kad je došao taj dan, briljirala je. Pitala je detektiva kakvo je njegovo viđenje njenog delovanja u partiji, da li je po njemu ono imalo politički ili militaristički karakter.

„Ako pričamo o onome što smo morali da radimo na ulici, mislim da je to bilo u redu“, rekao je Vajt. „Ali što se tiče vašeg angažmana, smatrao sam da je pre militantne nego političke prirode.“

Afeni je bila nepokolebljiva i samouverena u nastavku, „Kakvog angažmana?“ pitala je.

„Ono što ste izgovorili, ono što sam video da radite“, odgovorio je Vajt. „Krenuli biste da pričate o pandurima, ubijanju pandura, raznim stvarima tog tipa, ovaj pandur ovo, onaj pandur ono; ako naiđeš na pandura, obračunaj se s njim i tako to.“

Afeni je pooštrila ispitivanje. „Razumem. Ali vi kažete da ste me *videli* da radim određene stvari, želim da čujem makar jednu.“

Vajt je odgovorio: „Sećam se sastanka u kancelarijama Pantera... vi ste krenuli u priču o prekidu kontakta sa pandurima, pored toga što ste bili militantni, bili ste i veoma poneseni. Toga se sećam, bilo je i drugih pokazatelja kojih ne mogu da se setim ovako naprečac.“